

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Άρης Σαπουνάκης
Δρ Αρχιτέκτων Πολεοδόμος

Αναπληρωτής Καθηγητής
του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και
Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η ταυτότητα ενός τόπου συγκροτείται από το σύνολο των ενεργητικών (θετικών και αρνητικών) ατομικών ή συλλογικών εντυπώσεων, απόψεων και συναισθημάτων για τον τόπο αυτό

Το περιεχόμενο της ταυτότητας μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί την απάντηση στην ερώτηση

ποιός ακριβώς είναι αυτός ο τόπος?

δηλαδή: ποιος είναι ο χαρακτήρας του,
ποιες κοινωνίες επέδρασαν πάνω του και σε ποιον βαθμό,
έτσι ώστε να δομηθεί η μοναδικότητά του
και, τέλος,
για ποιον λόγο ξεχωρίζει από άλλα αντίστοιχα
παραδείγματα

Πότε ένας τόπος έχει ξεχωριστή ταυτότητα;
ή σε τι συνίσταται η μοναδικότητά του;

Η ταυτότητα ενός τόπου περιλαμβάνει
ένα εκτεταμένο σύνολο χαρακτηριστικών
που σχετίζονται με:

- τα αβιοτικά χαρακτηριστικά της περιοχής (γεωμορφολογία, κλίμα κλπ)
- την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος
- την ένταση και τον χαρακτήρα της ανθρώπινης παρέμβασης στην διάρκεια του χρόνου
- την δυναμική του σημερινού κοινωνικό γίνεσθαι

Το στοιχείο 'πολιτισμός' εισάγεται στην ταυτότητα του τόπου από τη σημερινή αλλά και τις παλαιότερες ανθρώπινες κοινωνίες που έδρασαν εκεί, τις μορφές που δημιούργησαν και την σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

Σημείωση: Η ταυτότητα ενός τόπου συντίθεται από το συνολικό ανθρωπογενές περιβάλλον και όχι μόνο από τα εμβληματικά κτίσματά του

1

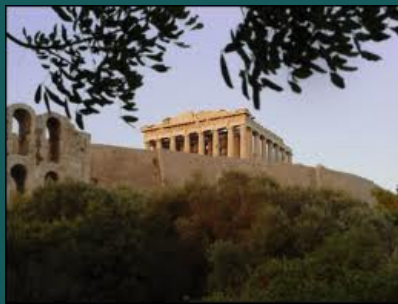
Ταυτότητα των πόλεων και αντιληπτική εμπειρία του περιβάλλοντος

Η έννοια της *‘πολιτιστικής ταυτότητας’* ενός τόπου στηρίζεται στο σύνολο των μορφών που δημιούργησαν και δημιουργούν, οργανωμένα ή άτυπα, τόσο η σημερινή και οι παλαιότερες ανθρώπινες κοινωνίες, όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από τους κατοίκους και επισκέπτες

Η πολιτιστική ταυτότητα ενός τόπου μπορεί να έχει χαρακτήρα

- (α) υλικό, κτίσματα, αντικείμενα ακόμη και πολιτιστικό τοπίο, ή
- (β) άυλο, όπως για παράδειγμα ήθη και έθιμα, παραδόσεις κλπ

Στοιχεία που λειτουργούν όχι μόνο ως τοπόσημα αλλά ως trade marks

Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό, αειφόρος ανάπτυξη είναι η «ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες»

Συνιστώσες της ανάπτυξης

οικονομική

κοινωνική

περιβαλλοντική

προβλήματα της μονομερούς ανάπτυξης,
ιδίως όταν στηρίζεται στον τουρισμό

πολιτιστική ανάπτυξη και τοπική κοινωνία

Καθώς η κοινωνία εξελίσσεται, δημιουργείται συχνά η ανάγκη για **επαναπροσδιορισμό του χαρακτήρα** ορισμένων περιοχών, είτε πρόκειται για ολόκληρες πόλεις είτε για συγκεκριμένα τμήματά τους

Πλέον συνήθης περίπτωση στην σύγχρονη εποχή:

η αποβιομηχάνιση ολόκληρων περιοχών και η ένταξη χρήσεων πολιτισμού & αναψυχής στα παλαιά κτιριακά κελύφη ενισχύοντας θετικά την απειλούμενη ταυτότητα των πόλεων

(πχ Πλάκα και ιδίως Ψυρρή + Γκάζι, Λαδάδικα, Παλιά Βόλου κλπ)

Το σήμα κατατεθέν μιάς πόλης, όσο και να τονισθεί, να υπογραμμισθεί ή και να εμπορευματοποιηθεί, **δεν** εξασφαλίζει επισκέπτες και επενδύσεις σε σταθερή βάση

Η ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας ενός τόπου αναμένεται να δράσει θετικά στην ανάπτυξη της ελκυστικότητάς του

Αυτό όμως προϋποθέτει:

1. ενίσχυση, ακόμη και επαναπροσδιορισμός της υφιστάμενης εικόνας
2. οργάνωση ολοκληρωμένου πλέγματος τουριστικού προϊόντος
3. βελτίωση μεταφορικών και άλλων τουριστικών υποδομών

Ο κατάλληλος φυσικός σχεδιασμός μπορεί να συμβάλει στην δραστική αλλαγή της αντιληπτικής εικόνας μιας περιοχής και, μέσα από αυτήν, στον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητας του τόπου και της ενίσχυσης της ελκυστικότητάς του

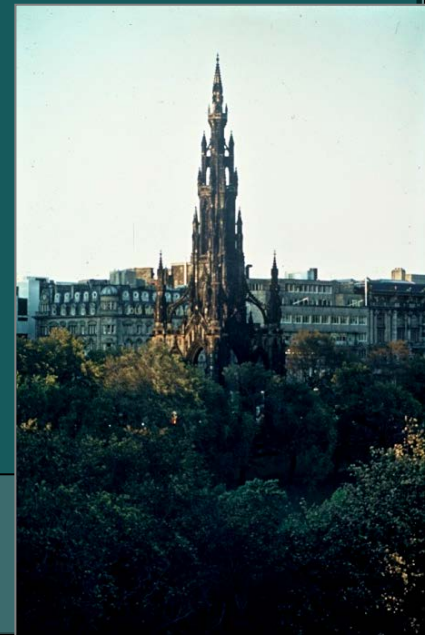
Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται συστηματική διερεύνηση των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την συγκεκριμένη περιοχή τόσο σε σχέση με τους κατοίκους όσο και σε σχέση με τους μελλοντικούς επισκέπτες ή/και επενδυτές

Ο σχεδιασμός θα στηριχθεί στην παραπάνω διερεύνηση των χαρακτηριστικών και ανάλογα θα υπογραμμίσει τα στοιχεία του χώρου που κρίνεται σκόπιμο ή/και θα εντάξει νέα ισχυρά στοιχεία

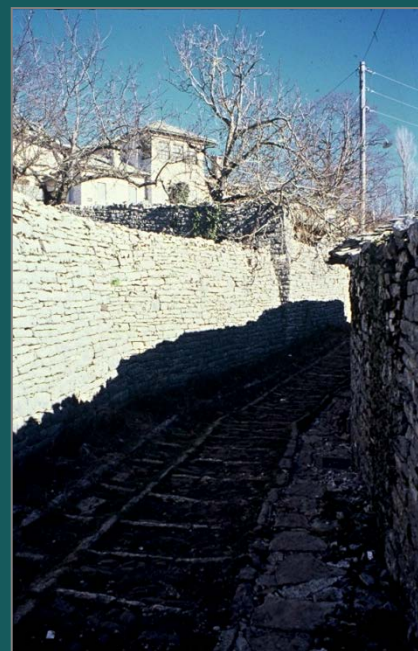
3

Στοιχεία της πόλης που ενισχύουν την ταυτότητά της

ΤΟΠΟΣΗΜΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

3

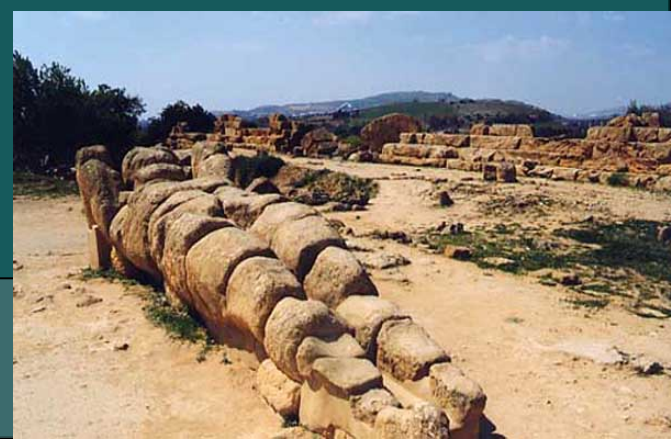
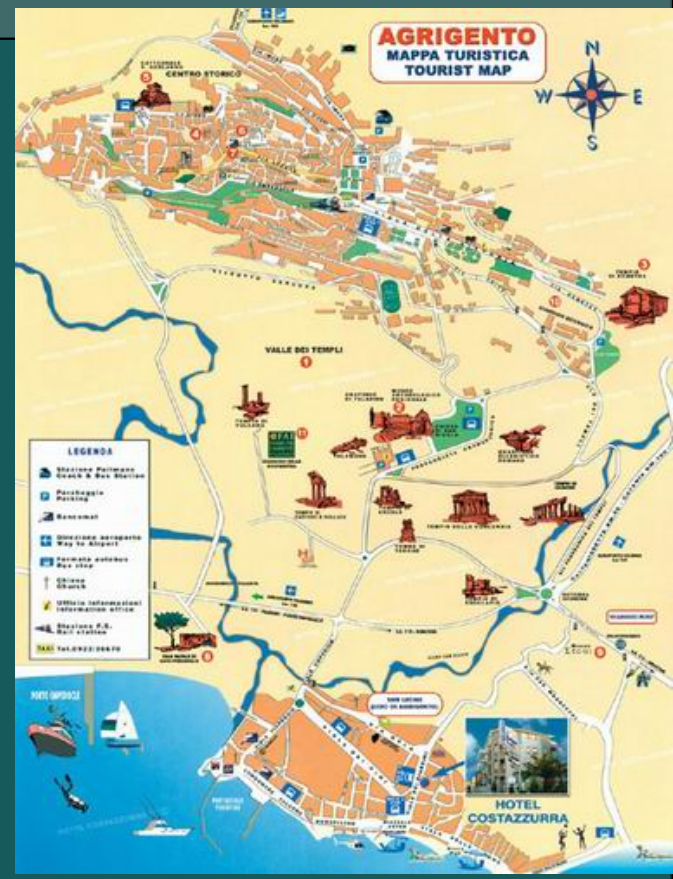
Στοιχεία της πόλης που ενισχύουν την ταυτότητά της

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ (συνέχεια)

3

Στοιχεία της πόλης που ενισχύουν την ταυτότητά της

ΟΡΙΑ ή ΦΡΑΓΜΑΤΑ

3

Στοιχεία της πόλης που ενισχύουν την ταυτότητά της

KOMBOI

3

Στοιχεία της πόλης που ενισχύουν την ταυτότητά της

άλλα στοιχεία:

vista stoppers, γραμμική και σειριακή θεα, περικλειστοι χώροι κλπ

Περίπτωση Belfast, UK

Το πρόβλημα:

Μηδενική ελκυστικότητα της πόλης σε επισκέπτες και επενδυτές λόγω των πολύχρονων συγκρούσεων καθολικών και προτεσταντών

Περίπτωση Belfast, UK

Περίπτωση Belfast, UK

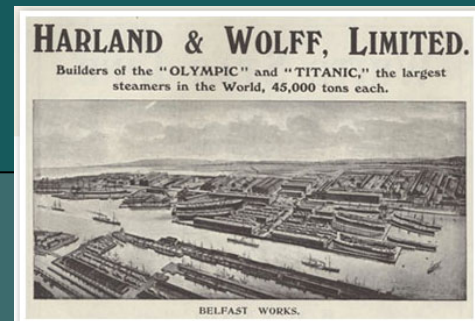
Στόχος:

Εκτίναξη της ελκυστικότητάς του τόπου μέσα από τον πλήρη επαναπροσδιορισμό της ταυτότητάς του με δραστικές παρεμβάσεις στην εικόνα της πόλης

Εργαλείο:

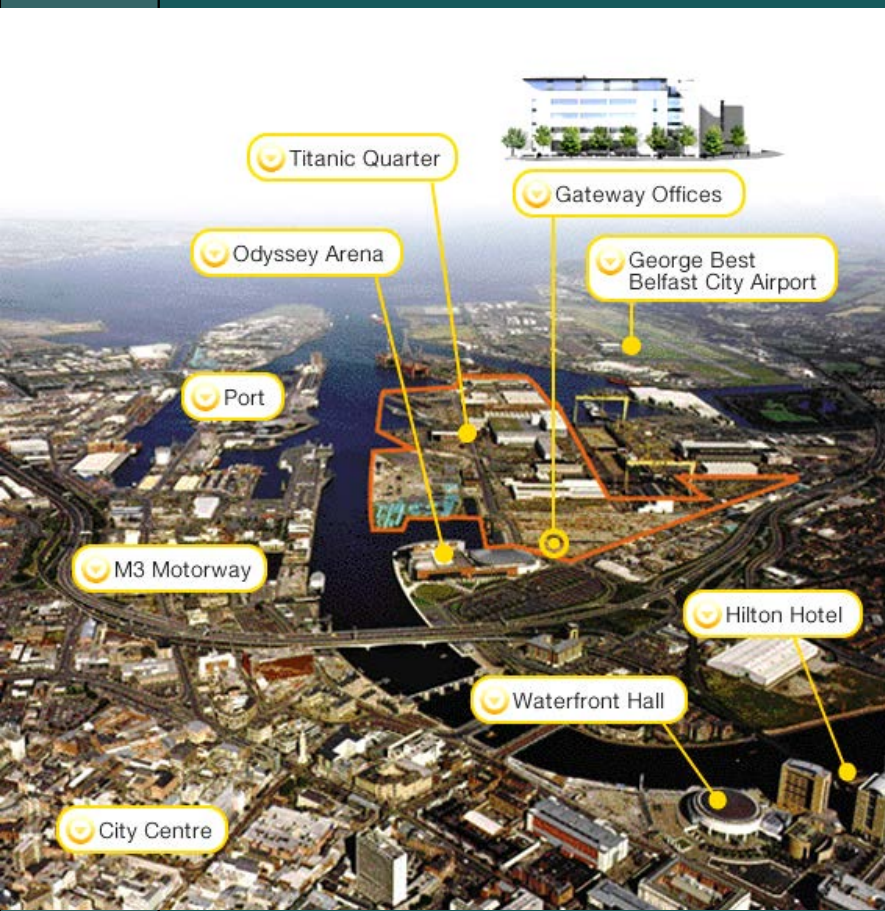
Δραστικές παρεμβάσεις στην εικόνα της πόλης με την ανακατασκευή και προβολή των παλιών ναυπηγείων του Τιτανικού (Titanic Quarter)

Περίπτωση Belfast, UK

Περίπτωση Belfast, UK

5

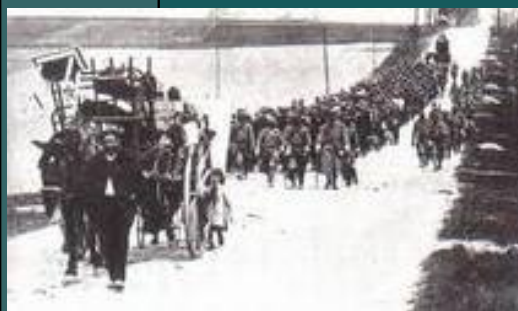
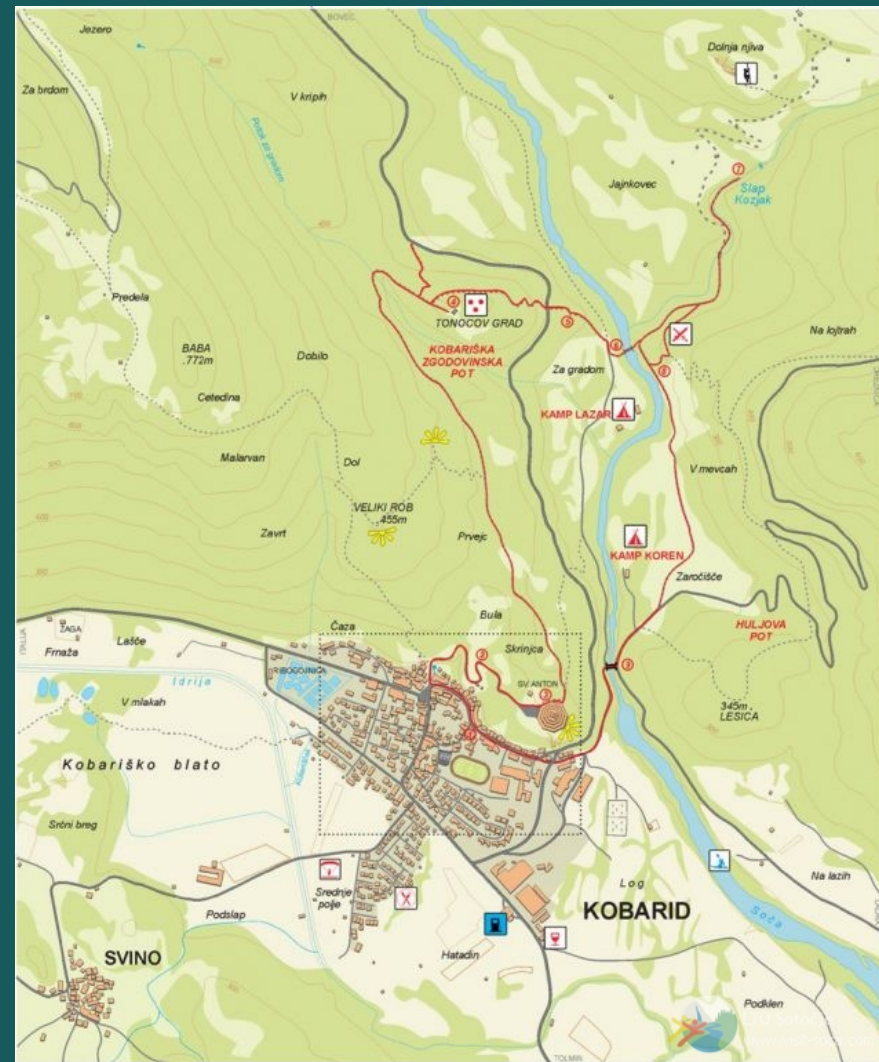
Ανάδειξη ολοκληρωμένου δικτύου πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Περίπτωση Kobarid, Slovenia

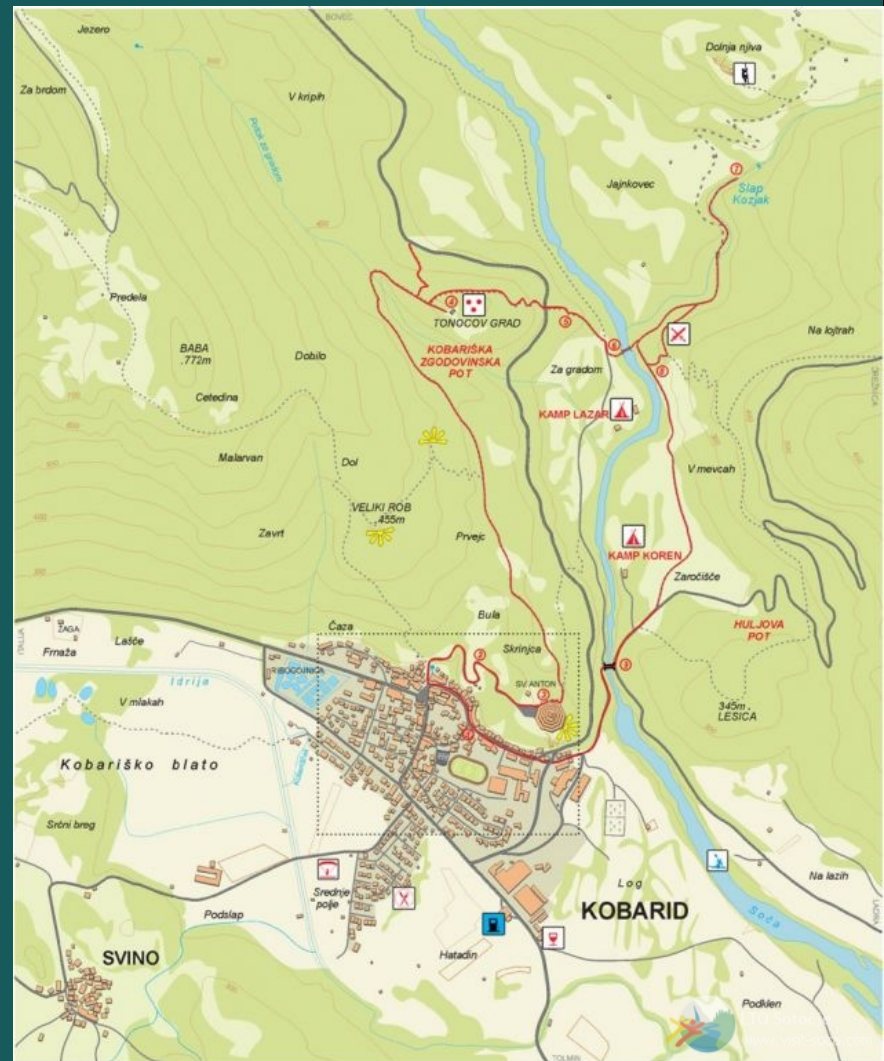
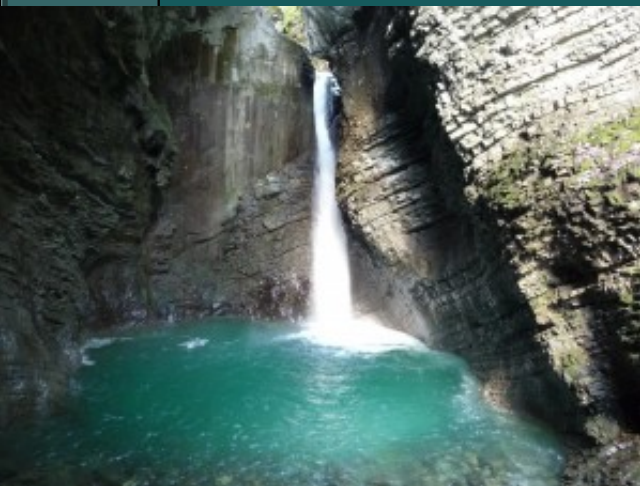

Περίπτωση Kobarid, Slovenia

Περίπτωση Kobarid, Slovenia

Η βαθύτερη ψυχολογική ικανοποίηση που αφήνει στον κάτοικο και τον επισκέπτη ένα συγκεκριμένο αστικό περιβάλλον σχετίζεται με:

1. την ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου όπως ασφάλεια, προσβασιμότητα κλπ
2. την καθαρότητα προσανατολισμού και αναγνωρισιμότητα
3. την μοναδικότητα της συγκεκριμένης περιοχής (το πνεύμα του τόπου)
4. την ικανότητα του τόπου να προκαλέσει ταύτιση στους χρήστες του

Πάνω απ' όλα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι όλοι όσοι ζούμε και εργαζόμαστε σε ένα τόπο συμμετέχουμε στον σχεδιασμό και στην δημιουργία της ταυτότητας του

Πρώτα απ' όλα **κτίζοντας** και μετά **χρησιμοποιώντας** τον χώρο

Για κάθε ιδιωτικό κτίσμα:

Η κάτοψη, δηλαδή οι στεγασμένοι χώροι, είναι ιδιωτικοί
Αλλά οι όψεις, και ιδίως η πρόσοψη, συμμετέχουν ενεργά στην διαμόρφωση της εικόνας και της ταυτότητας της πόλης

Το ίδιο συμβαίνει και με την χρήση του χώρου του ιδιωτικού οικοπέδου που είναι ορατός από τον δημόσιο χώρο και πολλές φορές και του πεζοδρομίου που ανήκει πλήρως στο σύνολο των πολιτών

Για να προσεγγισθούν κατάλληλα οι ανάγκες των χρηστών του χώρου, αλλά και για να λειτουργήσει θετικά η πόλη στα πλαίσια του οξυμένου ανταγωνισμού, απαιτείται επίγνωση της λειτουργίας της αντιληπτικής εμπειρίας και η κατάλληλη ευαισθησία για τον σχεδιασμό

Για να συμβάλει στην ενίσχυση της ταυτότητας ενός τόπου, ο **σχεδιασμός** πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα των χρηστών του χώρου αλλά και των προβλεπόμενων επισκεπτών η/και επενδυτών σ' αυτόν
- τις πραγματικές λειτουργικές και άλλες ανάγκες
- τις πιθανές αναγνώσεις του λεξιλογίου του δομημένου περιβάλλοντος

Επειδή, εκτός από το καθαρά δομημένο περιβάλλον, η αντιληπτική εμπειρία κατευθύνεται και σε κάθε είδους χρήση του χώρου, είναι απαραίτητη η πλατύτερη συναίνεση και συμμετοχή